

תוכן עניינים – ספר ז' – מדריך למורה

מבוא למדריך למורה.....ז

סדר ספרי התנ"ך.....7

טעמי המקרא.....8

שמואל א' – סיפורי שמואל, המלכת שאול וימי דוד

בית עלי

שמואל א' א'.....12

שמואל א' ב'.....25

שמואל א' ג'.....38

שמואל א' ד'.....48

ימי שמואל והבקשה למלך

שמואל א' ה'.....58

שמואל א' ו'.....64

שמואל א' ז'.....71

שמואל א' ח'.....77

מלכות שאול

שמואל א' ט'.....86

שמואל א' י'.....96

שמואל א' י"א.....105

שמואל א' י"ב.....111

שמואל א' ט"ו.....116

בין שאול לדוד

שמואל א' ט"ז.....130

שמואל א' י"ז.....140

יחידת בקיאות ולמידה עצמית – אפשרות א': סיפורי שאול דוד ויהונתן

שמואל א' י"ח.....152

שמואל א' י"ט.....159

שמואל א' כ'.....165

שמואל א' כ"א.....168

172.....	שמואל א כ"ב
178.....	שמואל א כ"ג
184.....	שמואל א כ"ד
188.....	שמואל א כ"ה

שמואל ב' – מות שאול וקינת דוד

198.....	שמואל ב' א'
----------	-------------

מלכות דוד

210.....	שמואל ב' ה'
219.....	שמואל ב' ו'
228.....	שמואל ב' ז'
235.....	שמואל ב' ח'
241.....	שמואל ב' ט'
244.....	שמואל ב' י'
252.....	שמואל ב' י"א
263.....	שמואל ב' י"ב

יחידת בקיאות ולמידה עצמית – אפשרות ב': מרד אבשלום

274.....	שמואל ב' י"ג
287.....	שמואל ב' י"ד
294.....	שמואל ב' ט"ו
303.....	שמואל ב' ט"ז
308.....	שמואל ב' י"ז
317.....	שמואל ב' י"ח
326.....	שמואל ב' י"ט
336.....	שמואל ב' כ'

343.....	מילון מונחים
----------	--------------

תשובות שמואל א'

356.....	תשובות שמואל א' א'
360.....	תשובות שמואל א' ב'
364.....	תשובות שמואל א' ג'
367.....	תשובות שמואל א' ד'
369.....	תשובות שמואל א' ה'
372.....	תשובות שמואל א' ו'

374.....	תשובות שמואל א ז'
376.....	תשובות שמואל א ח'
379.....	תשובות שמואל א ט'
382.....	תשובות שמואל א י'
385.....	תשובות שמואל א י"א
388.....	תשובות שמואל א י"ב
390.....	תשובות שמואל א ט"ו
393.....	תשובות שמואל א ט"ז
397.....	תשובות שמואל א י"ז
402.....	תשובות שמואל א י"ח
403.....	תשובות שמואל א י"ט
406.....	תשובות שמואל א כ'
408.....	תשובות שמואל א כ"א
409.....	תשובות שמואל א כ"ב
411.....	תשובות שמואל א כ"ג
413.....	תשובות שמואל א כ"ד
415.....	תשובות שמואל א כ"ה

תשובות שמואל ב'

420.....	תשובות שמואל ב' א'
425.....	תשובות שמואל ב' ה'
429.....	תשובות שמואל ב' ו'
432.....	תשובות שמואל ב' ז'
435.....	תשובות שמואל ב' ח'
437.....	תשובות שמואל ב' ט'
439.....	תשובות שמואל ב' י'
441.....	תשובות שמואל ב' י"א
446.....	תשובות שמואל ב' י"ב
449.....	תשובות שמואל ב' י"ג
453.....	תשובות שמואל ב' י"ד
456.....	תשובות שמואל ב' ט"ו
459.....	תשובות שמואל ב' ט"ז
461.....	תשובות שמואל ב' י"ז
465.....	תשובות שמואל ב' י"ח
468.....	תשובות שמואל ב' י"ט
472.....	תשובות שמואל ב' כ'

מבוא למדריך למורה

מורים יקרים,

ספר זה הוא הראשון בסדרה "התנ"ך – עולם ומלואו", והוא מיועד לכיתה ז'.

הספר נכתב על פי תוכנית הלימודים המעודכנת תשע"ט, וכולל את הספרים ואת הפרקים הבאים:

שמואל א' פרקים: א', ב', ג', ד', ה', ו', ז', ח', ט', י', י"א, י"ב, ט"ו, ט"ז, י"ז ולבחירת המורה הפרקים: י"ח, י"ט, כ', כ"א, כ"ב, כ"ג, כ"ד, כ"ה.

שמואל ב' פרקים: א', ה', ו', ז', ח', ט', י', י"א, י"ב ולבחירת המורה הפרקים: י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז, י"ח, י"ט, כ'.
ספר העזר נכתב על פי המטרות והעקרונות של הוראת המקרא, המפורטים בתוכנית הלימודים תשע"ט, וכן על פי רשימת המיומנויות הנדרשות בתוכנית זו.

ההרכב של ספר העזר

הספר כולל שני חלקים:

- א. ספר לתלמידים.
- ב. מדריך למורים.

א. הספר לתלמידים

המבנה של הספר לתלמידים

ספר העזר נפתח במידע כללי לתלמידים, שמטרתו לסייע לתלמידים במהלך לימודיהם.

1. **סדר ספרי התנ"ך.**
2. **טעמי המקרא:** הסבר קצר על טעמי המקרא, על תפקידיהם, על סוגיהם וציון טעמי המקרא הרלוונטיים לתלמידי חטיבת הביניים.
3. **מילון מונחים מקראיים:** מונחים מקראיים בסיסיים שהתלמידים חייבים להכיר ולדעת במהלך לימודיהם בחטיבת הביניים. בספר העזר, כאשר אחד המונחים המקראיים מוזכר בפעם הראשונה, הוא מובא עם הסבר. בפעמים הבאות שבהן הוא מוזכר, הוא מודגש וכתוב גדול מהרגיל, כדי שהתלמידים יזהו כי לפנייהם מונח מקראי, ויוכלו לפנות למילון המונחים במידת הצורך.

ספר העזר נחלק לארבעה חלקים:

1. שמואל א' – סיפורי שמואל, המלכת שאול וימי דוד.
2. יחידת בקיאות ולמידה עצמית – אפשרות א: שאול, דוד ויהונתן.
3. שמואל ב' – מות שאול, קינת דוד ומלכות דוד.
4. יחידת בקיאות ולמידה עצמית – אפשרות ב: מרד אבשלום.

לכל אחד מהחלקים מבנה קבוע:

- א. חלוקה לפי התת-נושאים של הפרקים הנלמדים: בתחילה כותרת ראשית הכוללת את שם הספר ואת הפרק הנלמד, ומיד לאחריה תקציר תוכנו של הפרק הנלמד.
 - ב. כל פרק מחולק לחלקים, בהתאם לתת-נושאים שבפרק.
 - ג. כל התת-נושאים שבפרק כוללים פירושי מילים קשות ושאלות לתלמידים. בשאלות משולבים ניבים ופתגמים, מונחים מקראיים, תמונות, מפות, קטעי הסבר וקטעי מידע.
- חשוב לציין כי בספר העזר **לא מובא הטקסט המקראי**, כיוון שאנו מעוניינים שהתלמידים יקראו את הטקסט המקראי מהתנ"ך עצמו, יעיינו בתנ"ך, ויתמצאו בו.

פירושי מילים

פירוש המילים שניתן בספר אינו מלא, ואינו נועד להחליף ספר פירוש. עבודה עם ספר פירוש היא מיומנות שאין לוותר עליה. מומלץ לעבור על הפירושים עם התלמידים בכיתה.

שאלות ?

בספר מגוון רחב של סוגי שאלות. הספר פונה לכיתות הטרוגניות ולרמות שונות של תלמידים, ומספק מגוון רחב ועשיר של שאלות. באופן מכוון אין בספר סימון לדרגות הקושי השונות של השאלות. בחירת השאלות שעליהן יתבקשו התלמידים לענות תתבצע על ידי המורים, לפי שיקול דעתם, אופי הוראתם, רמת הכיתה ויכולת התלמידים. **אי אפשר לענות על כל השאלות.**

השאלות מנוסחות כך שברוב המקרים הן אינן תלויות זו בזו. אנו ממליצים לעבוד על השאלות (ודאי אלה שיינתנו כשיעורי בית) רק לאחר קריאת הטקסט והוראתו בכיתה. מומלץ לסיים כל שיעור בסיכום תמציתי של הנושאים שנלמדו בשיעור (התוכניים והחוויתיים).

מקום נכבד בהכנת השאלות ייחדנו **לאסטרטגיות חשיבה**, על פי הנחיות המפמ"ר בחוזר "פיתוח מיומנויות חשיבה בספרי לימוד – תחום דעת תנ"ך", שיצא בתאריך: 27 במרס 2011. השאלות מנוסחות על פי שפת החשיבה, ומכוונות את התלמידים לרמות חשיבה שונות:

אסטרטגיות חשיבה	כיצד אסטרטגיית החשיבה באה לידי ביטוי בספר העזר?
איתור וארגון של פרטי מידע כבסיס להבנת טקסט מקראי.	לדוגמה: טבלה לארגון המידע על כל אחת מארבע הפעמים שבהן ניסה שאול להרוג את דוד בשמואל א' י"ט.

השוואה והסקת מסקנות.	הקפדנו להפריד בין שלושה שלבים בשאלות השוואה: תחילה התבקשו התלמידים לציין את נקודות הדמיון על פי קריטריונים שהובאו בפניהם, ולאחר מכן הם התבקשו לציין את נקודות השוני בעזרת טבלה ובה הקריטריונים להשוואה. לסיום התבקשו התלמידים להסיק מסקנות מההשוואה שערכו. לדוגמה: השוואה בין תיאור משיחת דוד למלך בנוסח הסיפורי (שמואל א' ט"ז) לבין תיאור סיפור סינדרלה, והסקת מסקנות מהשוואה זו.
העלאת טיעון להוכחת טענה/ביסוס טענה.	בשאלות רבות התבקשו התלמידים להביע דעה ולהביא ראיות ונימוקים לביסוסה – בין מהכתוב ובין מידיעות אחרות שאפשר לבססן. לדוגמה: האם שאל מתאים להיות מנהיגו של עם ישראל? על התלמידים לבסס את דעתם על סמך דמותו של שאל ותכונותיו הבאות לידי ביטוי בשמואל א' ט'.
העלאת השערות/ביסוס.	בשאלות רבות ביקשנו מהתלמידים להעלות השערות. לדוגמה: בשמואל א' ג', 4-10 ה' קורא לשמואל ארבע פעמים. לאחר שהתלמידים ציינו את ההבדלים בין ארבע הפעמים, הם מתבקשים לשער מה אפשר להסיק מההבדלים על מערכת היחסים בין עלי לבין שמואל.
קשר בין סיבה לתוצאה.	לעתים קרובות עסקנו בקשר בין סיבה לתוצאה. לדוגמה: הבנת הסיבות אשר הניעו את זקני העם לבקש מלך (שמואל א' ח').
זיהוי בעיה ופתרונה.	לכל אורכו של ספר העזר התלמידים מתבקשים לזהות קשיים ולפתור אותם, אם באמצעות הצעות שלהם לפתרון, ואם באמצעות פרשנים שונים. לדוגמה, בשמואל א' ט"ז התלמידים נשאלים: מהו הקושי בהוראת ה' לשמואל לנקוט תחבולה שקרית והשוואה בלכתו לבית לחם להמליך את דוד? לאחר מכן התלמידים מתבקשים לפתור קושי זה באמצעות פרשנות שהובאה לפניהם.
הערכת מקורות מידע (לשיפוט ולהערכה).	לדוגמה: התלמידים מתבקשים להבחין בביקורת של אברבנאל על העונש שגזר ה' על שאל בשמואל א' ט"ו, ולהביע את דעתכם אם העונש מוצדק או לא.

כפי שציינו לעיל, תוך כדי השאלות שולבו פרטים שונים להעשרה, לידע, להסבר, לדיון וליצירה, והרי הם לפניכם:

ניבים ופתגמים

השפה המקראית היא שפה עשירה שיש בה קסם רב, אך העברית בת זמננו התרחקה מאוד ממנה. תפקידנו כמורים לקרב את התלמידים לא רק למסרים המגוונים, לערכים ולהשקפות העולם הבאים לידי ביטוי במקרא, אלא גם לשפתו המיוחדת ולשורשי תרבותנו. הכרת עושרה של השפה המקראית על ניביה וביטוייה, והפיכתה לחלק בלתי נפרד משפת היומיום של התלמידים, יעשירו את אוצר המילים ואת הביטויים שלהם, יתרמו להעלאת רמת ההבעה שלהם ולהעשרת עולמם התרבותי, ניבים וביטויים אלה שהפכו לנכסי צאן ברזל של דוברי השפה העברית. מבחר הניבים והביטויים נלקח מתוך מאגר ניבים, ביטויים ופסוקים נבחרים לכיתות ז'–י"ב, כפי שפורסם באתר האגף לתוכניות לימודים ובאתר המפמ"ר.

מתחת לכל ניב מופיע פירושו והסבר משמעותו המקורית בטקסט. לאחר מכן ניתן הסבר על המשמעות העכשווית של הניב, על ההבדל בין המשמעות המקורית לבין המשמעות העכשווית (אם קיימת כזו), ובדרך כלל ניתן משפט דוגמה לשימוש בניב בימינו. התלמידים מתבקשים פעמים רבות להבין את הניב באמצעות שאלות מנחות, ללמוד את הניב בעל פה, ואף לשלבו לעתים בחיבור קצר.

מידע ונושאים להרחבה ולהעשרה

בספר קטעי מידע המעשירים ומרחיבים את ידיעותיהם של התלמידים בנושאים ובעניינים הנוגעים לטקסט בכמה תחומים, כגון:

- היכרות עם פרשנים – שנות פעילותו של הפרשן, המקום שבו פעל, ספריו הידועים וייחודו כפרשן.
- היכרות עם משוררים עכשוויים – שנות פעילותו של המשורר וספריו הבולטים.
- היכרות עם מקומות – מיקום גיאוגרפי וחיבור אסטרטגית.
- מנהגים ומוסדות מקובלים בתקופת המקרא (למשל, זקני העם) גלגולם של מנהגים מתקופת המקרא לימינו (למשל, מוסד המלוכה, חג הגז וריגול).

מושגים מקראיים

לכל דיסציפלינה יש שפה שלה ומונחים המשמשים אותה. בספר שולבו הסברים של המונחים המקראיים. המונחים המקראיים משקפים מגוון של נושאים ואמצעים ספרותיים. בתחילת הספר ישנו מילון מונחים, לפי סדר האלף-בית, הכולל את כל המונחים המקראיים שהופיעו בספר.

כותבים ויוצרים

כדי לפתוח בפני התלמידים אפשרויות שונות להבעה אישית שלהם, כללנו במגוון השאלות גם משימות כתיבה יצירתיות, כגון: כתיבת כתבה לעיתונים, חיבור שיר, ציור הממחיש את הנלמד ועוד.

ב. המדריך למורים

המדריך למורה הוא כלי עזר חשוב, המלווה את המורים בכל מהלך הלימוד, אך יש לזכור כי המדריך הוא בגדר המלצה בלבד, ואין בו כדי להכתיב למורים את מבנה השיעור או את תכניו המורים יבחרו לפי שיקול דעתם על אילו מהשאלות יענו תלמידי הכיתה – אילו שאלות יילמדו בכיתה ואילו יינתנו כשיעורי בית. המורים יבחרו לפי שיקול דעתם ובהלימה למאפייני הכיתה באילו נושאים להרחיב ובאילו לקצר. אנו בחרנו לשלב את המדריך למורה בשוליים של ספר העזר לתלמידים, הן כדי להקל על המורים, והן משום שבמדריך למורה אנו מייעצים, מרחיבים, מפנים לביבליוגרפיה ועוד.

המלצות דידקטיות

1. משך זמן ההוראה

על פי הנחיות חוזר הפיקוח על הוראת התנ"ך בחינוך הממלכתי תשע"א/1, בכל כיתה מכיתות הלימוד ז'–ט' יש להקצות שיעורים להוראת התנ"ך. בהנחה שבשנת הלימודים כ-30 שבועות לימוד, הרי שללימוד המקצוע ישנן כ-60 שעות. לפיכך יש להקדיש בממוצע כשני שיעורים ללימוד כל אחד מפרקי הלימוד (28 פרקים ללימוד, אם בשלמותם ואם בחלקם). עם זאת, אנו ממליצים להקדיש כשני שיעורים ללימוד טקסטים סיפוריים ושלושה שיעורים ללימוד טקסטים שיריים או נבואיים, שכן טקסטים אלו קשים יותר ללימוד ולהבנה. עם זאת, על המורים להפעיל שיקול דעת למשך ההוראה, בהתאם לטקסט הנלמד, לרמה של תלמידי הכיתה ועוד.

2. גיוון דרכי ההוראה

א. רלוונטיות

אנו סבורים כי תפקידם של המורים להפוך את התנ"ך לכלי עזר חינוכי, בעל השפעה בנושאים הרלוונטיים לתלמידים ולחיינו כחברה וכעם במדינת ישראל. לפיכך, לאורך המדריך למורה קיימות המלצות למורים לניהול דיונים בערכים ובדילמות השונות העולים מן הכתוב. כמו כן לדיונים במליאה או לעתים בקבוצות יש חשיבות נוספת: הם מאפשרים לכל תלמיד בכיתה לתרום את תרומתו הייחודית ללימוד המשותף ולהרחיב את יכולת הלמידה שלו באמצעות לימוד מעמיתו

לכיתה. חשוב לתת לתלמידים לבטא בחופשיות את דעותיהם, תוך יצירת אקלים כיתתי מקבל ותומך. הצעות לדיונים מובאות בדרך כלל בעקבות השאלות לתלמידים, ואפשר להוסיף עליהן על פי נושאים המתאימים לכיתה ולבעיות הרלוונטיות לשנת הלימוד. דוגמאות לדיונים שהצענו:

חרם במקרא ובימינו – מהו חרם? הקושי המוסרי הנובע מחוק החרם בספר דברים, החרם בימינו, פקודה בלתי חוקית בעליל. משמעות המוזיקה – כוחה של המוזיקה, ההזדקקות למוזיקה, העוררות שגורמת המוזיקה, יכולתה לסחוף את הציבור ולהשפיע על מצב רוחו (שמואל א' י', 5-6) ועוד.

ב. יצירתיות

במדריך למורה משולבות הוראות והצעות למשימות שאינן מופיעות בחוברת לתלמידים. אלה כוללות בדרך כלל משימות יצירתיות, כמו כתיבת מכתב, כתיבת סוף אחר לסיפור, הכנת שלטי חוצות או מדבקות (סטיקרים), כתבות לעיתון העוסקות ב"חיי שאול" (כעבודת סיכום) ועוד. אנו ממליצים למורים לשלב בהוראתם משימות אלה כדי ליצור לימוד חווייתי ומשמעותי. תלמידים אוהבים יצירה ויצירתיות, ומניסיוננו, דרך לימוד כזו עוזרת לקרב את התלמידים לתכנים ולערכים. כדי להפוך את ההוראה למשמעותית ולחווייתית יותר, מומלץ לשתף את הכיתות המקבילות בבית הספר, את בית הספר כולו, את ההורים ואף את הקהילה, בפעולות הלימוד היצירתיות. לדוגמה, כדאי לתלות את העבודות היצירתיות על הלוחות בכיתה ובמסדרונות בית הספר, וכן לערוך תצוגה של העבודות היצירתיות בשטחי בית הספר ואף בתחומי הקהילה. כמו כן אפשר לערוך תוכנית טלוויזיה על חיי שאול (בשיתוף תלמידי תקשורת, אם המקצוע נלמד בבית הספר), ואף לפרסם עיתון על אחד הנושאים שייבחרו באינטרנט או בדפוס וכדומה. מעורבות של מורים, תלמידים מכיתות אחרות, הורים וקהילה תיתן לתלמידים תחושה של חשיבות.

ג. הוראה רב-תחומית

חשוב להראות לתלמידים את הקשר בין ספרות המקרא לתחומים אחרים, לכן אפשר למצוא בין השאלות בספר העזר משימות העוסקות בהוראה רב-תחומית, ומשלבות עיסוק בחומרים ספרותיים, בהיסטוריה, בגיאוגרפיה, באזרחות ואף בדרמה, באמנות ובמוזיקה. בתחום הספרות קיימות הפניות רבות לשירים עכשוויים. מומלץ לקרוא את השירים בכיתה, להסביר אותם, ורק אחר כך לתת לתלמידים לענות על השאלות. אפשר ורצוי לעניין את המורים המלמדים את המקצועות הנ"ל בבית הספר, ולהציע להם עבודה משותפת ומשולבת. כך אפשר למשל לערב את המורים לספרות בלימוד שירים, וללמד במשותף בשיעורים בספרות ובמקרא, או להיעזר במורים לדרמה בכתיבת תסריט על חיי שאול. אפשר גם לבקש מהמורים לגיאוגרפיה או לשל"ח לערוך במשותף סיורים לאתרים המקראיים הנלמדים.

א. **הערכה מסכמת:** עבודות ומבחנים מסוגים שונים

מטרות ההערכה המסכמת הן סיכום או דיווח על רמת הישגיהם של הלומדים בצורת ציון. הבחנים והמבחנים יינתנו בכתב או בעל פה בזמן מוגדר, על יחידת חומר מוגדרת, בעזרת ספר תנ"ך פתוח. הבחנים והמבחנים יינתנו במסגרת הכיתה או כמבחן בית. הם יבדקו את ידיעות הלומדים ביחידת לימוד מצומצמת או מורחבת על תכנים שנלמדו בכיתה, ועל כן הם יכללו שאלות שבהן הלומדים נדרשים לחשיבה ברמה גבוהה (הסבר, השוואה, נימוק בעד ונגד, ניתוח, הערכה וכדומה), ולא לשינון ולזכירה בלבד. ההערכה על בחנים ועל מבחנים אלה תינתן באמצעות משוב מפורט בהתאם ליעדים שהציבו המורים והלומדים למהלך הלמידה, ולא רק בציון מספרי מסכם בלבד. חלק מהשאלות בספר העזר עשוי להתאים לשימוש במבחנים ובבחנים. הקפדנו לנסח את השאלות על פי כללי הטסטולוגיה.

ב. **הערכה מעצבת**

מטרת ההערכה המעצבת היא מתן משוב מפורט לקידום הלמידה וההוראה.

להלן הכלים המוצעים לביצוע הערכה מעצבת:

- **מטלות ביצוע:** מטרתה של מטלת הביצוע היא להעריך את יכולתם של הלומדים ביישום התכנים שלמדו, תוך שהם מפעילים מיומנויות חשיבה גבוהות כמו: תכנון, ארגון ומיזוג מידע, הסקת מסקנות, ביקורתיות וכדומה. מטלת הביצוע היא משימה מאתגרת, פתוחה, מאפשרת מתן פתרונות שונים ואינה מתרחשת בלחץ של זמן. בתחילת ביצועה הלומדים נדרשים לתכנן את מהלך עבודתם ולהפעיל שיקול דעת בבחירת התכנים המתאימים. המשכה של מטלת הביצוע בחקירה ובמתן פתרונות שונים, התבוננות בבעיות מנקודות מבט שונות ושימוש בתהליכי חשיבה מורכבים, כדי להביא לידי ביטוי את הידע שרכשו. מטלת ביצוע מאפשרת עבודה בצוות ומעודדת את העמקת ההבנה באמצעות הדיון הקבוצתי ובאמצעות הערכה עצמית ומהלכים רפלקטיביים של הלומדים. תוצרי מטלת הביצוע יכולים להיות באמצעות דוח, דגם, מצגת, הדמיה, עיתון, תערוכה וכדומה. לצורך הערכת ביצועי הלומדים את המטלה יש לקבוע קריטריונים המוגדרים היטב למילוי המטלה, באמצעות **מחווה** שבו קריטריונים שונים להערכה ודרגות ביצוע שונות: גבוהה, בינונית ונמוכה. קביעתם של הקריטריונים ודרגות הביצוע מאפשרת ללומדים לדעת מראש מה נדרש מהם בביצוע המטלה וכיצד יוערכו. בספר העזר משולבים רעיונות למטלות ביצוע במסגרת "כותבים ויוצרים". אפשר להשתמש ברעיונות אלו כחלק ממטלות הביצוע.
- **תלקיטים (פורטפוליו):** התלקיט הוא אוסף מחווה של חלק מעבודות הלומדים, שנבחר במהלך השנה בקפידה על ידי הלומדים, כדי להביאו כראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה שלהם בחומר הנלמד. התלקיט משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים במקצוע הנלמד. התלקיט משמש כמכשיר להערכה מתמשכת של תהליך הלמידה ותוצאותיה, ומעיד על תהליך הבניית הידע של הלומדים במהלך למידתם. בתלקיט

1 יועד, צ', מנהלת אגף תכנים וסגנית מנהלת האגף לתכנון ולפיתוח תוכניות לימודים. ייעוץ מדעי: פרופ' בירנבוים מ', אוניברסיטת תל אביב, בתוך: תוכנית הלימודים תשס"ג, עמ' 96-101.

אפשר לכלול פריטים מסוגים שונים: פריטים כתובים, מוקלטים, חזותיים וכדומה, כגון: שיעורי בית, מבחנים, תוצרי מטלות ביצוע, תוצרי חקירה עיונית או תוצרים כמו דוח, דגם, מצגת, עיתון ועוד, רפלקציה והערכה עצמית, הערכות עמיתים, תצפיות וכדומה. כל פריט שייבחר להיכלל בו ילווה בהסבר מדוע הוא נבחר, את מה הוא אמור לייצג, איך נוצר, מה היו הקשיים בביצועו, כיצד התגברו על הקשיים, מה הערך המוסף של פריט זה לעולם הידע של הלומדים וכדומה. בתלקיטים אפשר לכלול את המבחנים ואת הבחנים, את מטלות הביצוע שנבחרו על ידי התלמידים (כאמור, הצעות לכך מופיעות לאורכו של ספר העזר ב"כותבים ויוצרים") ועוד.

יחידת בקיאות ולמידה עצמית

ביחידת הבקיאות התלמידים נדרשים ללמוד ולדעת את עיקרי הסיפור. למידה זו מטרתה לאפשר לתלמידים למידה אישית שבה יהא עליהם להתמודד, בהנחיית המורים, עם קריאת התנ"ך, הבנתו וניתוחו באופן עצמי ועצמאי, ובאמצעות כך להעצים את אמונתם ביכולתם להתמודד עם לשון התנ"ך.

מומלץ לעשות שימוש בדרכי הוראה מגוונות אשר יעוררו עניין וסקרנות וייתנו מענה להטרונות בכיתות הלימוד.

להלן מספר הצעות לדרכי הוראה מגוונות:

1. ג'יקסו – עבודה בקבוצות:

ארגון קבוצות באופן הטרוגני על ידי המורה.
למידה בקבוצות – למידת הרקע לפרק הנלמד – הקשרו ברצף הלינארי של האירועים ותוכן הפרק.
למידה בקבוצות מומחים – חלוקה מחודשת של הכיתה לקבוצות מומחים. כל קבוצה מתמחה בחלק אחד בפרק או בנושא אחד מתוך הנושאים בפרק באמצעות משימות ודפי עבודה.
חזרה לקבוצה המקורית – כל תלמיד משתף מהידע שרכש בקבוצות המומחים, כך שכל חברי הקבוצה מקבלים תמונה שלמה על הנושא/הפרק הנלמד.
בוחן אישי – התלמידים חוזרים לשבת איש במקומו, ונערכים לבוחן אישי שיאריך כרבע שעה, ויבדוק בקיאות ביחידת הלימוד השלמה.

2. כיתה הפוכה:

שלב ההקניה מתבצע בבית באמצעות צפייה בסרטון וידאו קצר או בקריאת טקסט המסביר את הדברים, לפני השיעור. בשיעור המורה עוסק במתן הבהרות, בדיונים, בפעילויות ועוד.

3. למידה באמצעות יצירות:

מאז ומעולם שימש התנ"ך מקור השראה ליוצרים מכל התחומים.
המורים בוחרים בתמונות, בציורים, באיורים, בקריקטורות ועוד, שבהם מתוארים המאורעות בפרק – כגירוי ליצירת מעורבות בחומר הנלמד או ככלי לסיכום. מדרש תמונה ממחיש את הכתובים המקראיים, מעורר חשיבה ומשמש כאמצעי המקל את הזיכרון של פרטי הסיפור המקראי.
יש לציין כי מדרש תמונה הוא בגדר פרשנות, ויש לעמוד על הדומה והשונה בין הכתובים המקראיים לבין התמונות שנבחרו.
בהקשר זה ניתן לאפשר לתלמידים לצייר אירועים המופיעים בסיפור המקראי לפי דמיונם, ולהציג את יצירתם לפני תלמידי הכיתה לצד הסבר מילולי לאירוע שבחרו לצייר ופרשנותם לאירוע זה.

בדומה לכך, המורים יכולים לבחור במחזות, בסיפורים ובשירים שנכתבו על אודות המאורעות המתוארים בפרק, וכן לאפשר לתלמידים לסכם את הפרק הנלמד או להתייחס לאחד מהנושאים והאירועים בפרק באמצעות כתיבה יוצרת שלהם – כתיבת שיר, יומן אישי, כתיבה בעיתון, ריאיון אישי לדמות ועוד.

4. **המחזה** – המחזת העלילה על ידי התלמידים בהנחיית המורה:
כיצד להמחז את העלילה? חלוקת תפקידים, בחירת התפאורה המתאימה, לבושן של הדמויות (מומלץ לחבר את ההמחזה לרוח הריאליה של ימי המקרא).
להכנת המחזה שותפים כל התלמידים, דבר שייאלץ אותם לקרוא את הטקסט המקראי מספר פעמים, להבינו, להתחבר לאפיון הדמויות ולרגשותיהן.
5. **צפייה משותפת בסרט** שהופק בעקבות האירועים המקראיים – צפייה מובנית, בעין ביקורתית ומפוקחת תוך הבחנה בנקודות הדמיון והשוני, מילוי פערים ומטרות המחבר המקראי לעומת מטרות יוצר ומפיק הסרט.
6. **סיורים וטיולים** אל אתרי ההתרחשויות של הכתוב המקראי. התלמידים ידרכו ברגליהם באתרים שבהם דרכו גיבורי המקרא, ויחיו את ההתרחשויות המקראיים שאירעו בהם.

מירב שושן

התנ"ך – עולם ומלואו

לכיתה ז'

מירב שושן

התנ"ך – עולם ומלואו לכיתה ז'

© 2018 כל הזכויות שמורות
לרכס פרויקטים חינוכיים בע"מ ולמחברת
Printed in Israel 2018

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר, כל חלק שהוא מספר זה. שימוש מסחרי, מכל סוג שהוא, בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מן המו"ל.

רכס פרויקטים חינוכיים בע"מ
ת"ד 75 אבן יהודה 40500
טלפון 073-2550000 פקס. 073-2550055
כתובתנו באינטרנט: www.reches.co.il
E-mail: main@reches.co.il

עשינו כמיטב יכולתנו לאתר את בעלי הזכויות של כל החומר ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות. אם יובא הדבר לידיעתנו נפעל לתקנו במהדורות הבאות.

קרדיטים –
[wikimedia commons](https://commons.wikimedia.org/)
לשכת העיתונות הממשלתית
www.123rf.com
www.istockphoto.com
www.akg-images.co.uk
אוניברסיטת פלורידה

רכס עושה כל שביכולתה כדי למנוע הופעת טעויות בספריה על אף זאת טעויות עלולות להופיע.
כל טעות שתובא לידיעתנו תקבל מענה באתר רכס www.reches.co.il

מסת"ב 978-965-558-330-4 ISBN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

**ספר זה מוקדש באהבה לשלושת המופלאים, האור בחיי –
מאיה, שחר ואור.**

מאיה ושחר אהובות שלי:

”יְשִׁימְכֵן אֱלֹהִים כְּשָׁרָה רַבָּקָה רַחֵל וְלֵאָה. יְבָרְכֵכֵן ה’ וַיִּשְׁמְרֵכֵן, יֵאָר ה’ פָּנָיו
אֲלֵיכֵן וַיַּחַנְכֵן, יִשָּׂא ה’ פָּנָיו אֲלֵיכֵן וַיִּשֶׁם לָכֵן שְׁלוֹם.”

אור יקר שלי:

”יְשִׁימְךָ אֱלֹהִים כְּאַפְרַיִם וְכַמְנִשָּׁה. יְבָרְכֶךָ ה’ וַיִּשְׁמְרֶךָ, יֵאָר ה’ פָּנָיו אֲלֵיךָ וַיַּחַנֶּךָ,
יִשָּׂא ה’ פָּנָיו אֲלֵיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם.”

ולמלאך השומר עלי מכל משמר...

